

18.94x27.18	1	עמוד 26	גילוי דעת - מגזין	07/2026	98444401-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מה הרצל חשב על בניין בית המקדש :

מה הרצל חשב על בניין בית המקדש

הרב דני לביא

ישנו שיתוף פעולה מעניין בין חרדים לפוסט-ציונים בנוגע להשחרת דמותו של הרצל. מה התמונה המפתיעה שעולה מיומניו? והאם הרצל היה מודח בימיו על ידי הרמטכ"ל? הזדמנות מצויינת לברר את הבסיס האמיתי של מדינת ישראל

בימיו בו לעיתים אנו רואים חרדה ממשית מכל סממן יהודי.

"הפוליטיקה שלנו באמתתה מיוסדת היא על יסוד הקודש דוקא... הציוניות לא תוכל לדבר כי אם דברי חול... ובשביל כך לא תוכל הפוליטיקה שלה להתפתח... הציוניות בכלל צריכה לדעת כי על המחשבה החילונית לבדה אי אפשר לבנות מדינת ישראל" (הרב קוק, אגרות ד, עא).

ממילא כאשר מנהיגים מדיניים או צבאיים נלחמים בסממנים אמוניים, כמו במקרה של הרמטכ"ל אייל זמיר מול פאצ' משיח, הם כורתים את הענף שעליו הלאומיות הישראלית נשענת. המחשבה שאפשר לפתח מוטיבציה עמוקה ועוצמתית בצבא ישראל, ללא החיבור לשורשי הזהות היהודית שלנו, כושלת במבחן המציאות. המלחמה הנוכחית הוכיחה מעל לכל ספק כי הצבא צועד על אמונתו. ראינו זאת בתפילות המרגשות של הלוחמים לפני היציאה לקרב, שמענו זאת בפקודות הקרב הרשמיות של מפקדי השדה שהיו רוויות בפסוקים ובביטחון בצדקת הדרך, וחשנו זאת ברוח הגדולה שנשבה מן השטח.

זרם ההתחזקות שהתחיל עוד לפני המלחמה והתגבר מאוד בעקבותיה, מחזיר את הציונות לשורשיה - בראש ובראשונה לשורשיה התנכיים, אך מתברר שאפילו לשורשיה אצל הוגיה החילוניים, שהרגישו באופן פנימי שציונות ללא ייעוד וחזון משיחי המחובר למקורותינו ולאלוהים, לא תוכל להחזיק מעמד.

וכפי שהרצל אמר: "אלוהים לא היה מקיים את עמנו זמן רב כל כך, לולא נועד לנו ייעוד כלשהו בתולדות האנושות." (יומני הרצל, 10 בינוי 1895). ייעוד זה יוכל לבוא לידי ביטוי שלם ומלא רק על ידי חיבורנו המעשי לאלוקים המקיים אותנו. בתפילה שהציונות תשלים את תפקידה המלא, ונזכה לבניין המקדש במהרה בימינו. ואם תרצו - אין זו אגדה. ■

הרב דני לביא הוא ראש מכון עולמות ור"מ בישיבה הגבוהה באלון מורה

האוטופי 'אלטנולנד', בו הוא משרטט את מדינת המופת. מעבר לפלאי הטכנולוגיה, הרצל מתאר בירושלים דבר שאם פוליטיקאי כלשהו בימינו היה מעז לכתוב או לומר בתקשורת החילונית, הוא היה מעורר סערה במקרה טוב, וגיחוך מר במקרה הרע: בית המקדש בנוי בתפארתו. "הוא שב ונבנה יען כי המועד בא... הנה עמדו הבנים השבים של עם א-להים העתיק".

וכאשר עולה בספר השאלה - בזכות מה קם המשטר החדש והטוב הזה? לאחר שלל תשובות, בוחר הרצל לסיים את הדיון ואת הספר כולו דווקא בדבריו של הרב שמואל הזקן, המכריז שהסיבה לכך היא: "הא-לוהים".

שלושה חודשים לפני מותו, מזקק הרצל את מהות מפעלו והופך אותה לצוואה רוחנית שחודגת בהרכבה מהגבולות הטריטוריאליים של 'מקלט בטוח' כפי שנהוג לייחס לו: "קראתי פעם לציונות אידיאל אין-סופי, ואני מאמין באמת כי גם לאחר השגת ארצנו ארץ ישראל לא תחדל מלהיות אידיאל, כי בציונות כפי שאני מבין אותה כלולה לא רק השאיפה אל כבדת ארץ מובטחת כחוק... אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית" (כתבי הרצל, כרך א עמ' 381, מתוך מאמרו של ד"ר יצחק וייס).

ובהקשר זה אי אפשר שלא לצרף כאן גם את דבריו של בן גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל: "אני יהודי תחילה ורק אחר כך ישראלי. הדבר שקיים את העם היהודי והביא ליצירת המדינה, היה החזון המשיחי של נביאי ישראל... מדינת ישראל היא עכשיו מכשיר הגשמה של חזון משיחי זה".

תקרת הזכויות

של הציונות החילונית

אך הואיל וחיבורם של מנהיגים ציוניים אלו למורשת ישראל היה מכוח האינרציה של הדורות הקודמים, ולא היה מעוגן לתורה במובנה המלא והשלם - על ידי שמירת המצוות, חיבור זה הלך ונחלש, עד המצב

בספרו "מדינת היהודים", מעלה הרצל על נס את הזהות היהודית הנצחית: "... ועל-כן הננו ונהיה, ברצון או באונס, קבוצה היסטורית, בעל סגולות המיוחדות אותו להיות גוי אחד... בעת צרה נעשה אגודה אחת, ואז נרגיש פתאום בכחנו" ("מדינת היהודים", פעולת האנטישמיות).

הדמעות שחנקו את גרונו

בקונגרס הציוני הראשון אמר הרצל משפט מכונן: "הציונות היא שיבה אל היהדות עוד לפני שהיא שיבה אל ארץ היהודים". המילים הללו קיבלו תוקף מרגש בשבת שלאחר מכן, כאשר הוא נקרא לעלות לתורה. המעמד הזה הוא פסגת הקונגרס עבורו: "וכאשר עליתי על הבימה ושל ספר התורה בבית כנסת, הייתי נרגש יותר מאשר בכל ימי הקונגרס. המלים המעטות של הברכה העברית חנקו את גרוני מהתרגשות יותר מאשר נאום הפתיחה ונאום הנעילה וכל ניהול הדיונים." (יצחק וייס, 'הרצל' - קריאה חדשה, עמ' 75, מתוך יומני הרצל).

בין הזיה אנושית לסוד אלוקי

כדי להבין את גודל האמונה של הרצל, צריך להציב אותה מול ה"רציונליות" של בני דורו. הוגה הדעות אחד העם, ייצג את המחשבה הפרגמטית והקרה כשטען: "רק הזיה הקרובה לשיגעון תוכל להאמין כי מיד בהיווסד המדינה היהודית יבואו אליה מיליונים מבני ישראל. מרה היא האמת, אך בכל מרידותה טובה היא מן ההזיה. עלינו להורות לעצמנו כי קיבוץ גלויות הוא דבר שלמעלה מן הטבע".

אחד העם צדק: קיבוץ גלויות אכן היה למעלה מן הטבע. אך בניגוד אליו, הרצל לא נרתע מהעל-טבעי, הוא פעל מתוכו. ערב פגישתו ההיסטורית עם קיסר גרמניה, הוא שולח לו מכתב בסגנון החדג מכל פרוטוקול דיפלומטי: "סוד אלוהים פרוס עלינו בשעות הרוח-עולם אלה. אין עלינו מורא כשאלוהים עמנו" (מכתב לקיסר וילהלם השני 1898).

פאצ' המקדש בזרועו של הרצל

אחד השיאים בתפיסתו של הרצל, מגיע בספרו